

training, role-playing, independent work). The proper registration and discussion were used for the final classes of the module.

It was concluded that the interactive form is the most effective one of education and practical training for master as a teacher of higher school.

Key words: modular approach, high school teacher, master's degree, magistrate, didactic system, educational form, Bologna process.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37.034

О. Г. Литвиненко

СТРУКТУРА СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Сучасна людина активно творить свою долю у складному, багатовимірному соціумі, бере участь у різних видах діяльності, орієнтується в соціальному вирі подій та явищ – соціальних, економічних, інформаційних, ґрунтуючись на досвіді старших поколінь. Психологічна та організаційна сформованість у вирішенні життєвих ситуацій, вмотивованість до досягнення успіху – це першочергове у вихованні особистісних якостей. Одним із актуальних є питання розвитку соціально активної особистості, формування у неї готовності і вміння брати участь у діяльності.

Проблема соціальної активності особистості розкривається у працях філософів (В. Андрущенко, Ю. Волков, О. Кирилюк, В. Коган, В. Мовчан, М. Вебер та інших), педагогів, психологів (А. Макаренко, В. Сухомлинський, Б. Ананьєв, К. Абульханова-Славська, О. Киричук, А. Мудрик та інші).

Метою статті є визначення змістових компонентів соціальної активності молодших школярів.

У філософському словнику термін «активність» розглядається, як поняття, що відображає характер функціонування індивідів та соціальних груп у суспільстві. Активність пов'язана з перетворенням інтересу в фактор дії, з пізнанням, цілеполяганням та перетворенням дійсності, обумовлена діяльною природою людини, протиріччями між умовами існування та об'єктивними потребами особистості, спрямована на ліквідацію невідповідності між потребами й умовами буття суб'єкта [11].

Термін «соціальний» (від лат. *socialis* – загальний, суспільний) – стосується всього загальнолюдського, тобто того, що пов'язане із

спільним життям людей, різними формами їх спілкування, передусім того, що належить до суспільства й суспільності... [12]

Соціальну активність ми розуміємо як внутрішній регулятор діяльності людини в соціумі. Зокрема, активність особистості своє найвище вираження отримує в самодіяльності як особливому виді суспільно-корисної діяльності та відзначається її ініціативністю й самодіяльністю. Соціальна активність передбачає сформованість соціальних якостей.

Соціальні цінності, які відповідають потребам та інтересам особистості, у поєднанні з соціальними нормами складають єдину ціннісно-нормативну систему регуляції поведінки індивіда, а також виступають у якості феноменів суспільної свідомості. Саме вони набувають для особистості значення цілей, соціальних орієнтирів, мотивують діяльність і дають змогу здійснювати її в певних соціально схвалених межах [1, с. 58–59].

Аналізуючи змістові складові соціальної активності особистості автори виділяють основні такі компоненти: афективний (особистість емоційно ставиться особистості до життєвих потреб та діяльності, наявності емоційного досвіду, спілкування); когнітивний (обсяг соціальної інформації, як результату пізнання особистості явищ дійсності законів природи і суспільства); аксіологічний (спрямованість соціальних орієнтацій, що проявляються в характері інтересів, ідеалів, устремлінь; мотиви спілкування і взаємодії з оточуючими; ціннісні орієнтації в основних сферах діяльності); праксеологічний (формування організаторських умінь і навичок, управлінських, виконавських, необхідних для здійснення соціально-комунікативної, громадської, навчально-пізнавальної, трудової діяльності [3; 4; 5, с. 9–12]

У структурі соціальної активності молодших школярів ми виокремлюємо емоційно-ціннісний, праксичний, когнітивний компоненти.

Емоційно-ціннісний компонент інтегрує цінності, установки, переконання особистості й слугує основою формування мотивів соціально-комунікативної культури особистості. Він передбачає сформованість моральних, комунікативних почуттів; гуманістичну установку на спілкування; вміння диференціювати та адекватно в процесі спілкування виражати власні почуття та психоемоційні стани; використовувати емоційну експресію, як засіб спілкування; розвинути емпатію, позитивну «Я – концепцію», наявність емоційно-позитивного ставлення до ровесників, старших, самого себе, оточуючої дійсності; емоційну саморегуляцію (В. Тернопільська).

Слід зазначити, що емоції залежать від мотивів і беруть участь у регуляції діяльності, поведінки в цілому. Невідповідність між мотивами і реальною поведінкою супроводжується емоційними переживаннями. На цій основі ґрунтується моральна функція емоцій – прямий сигнал про розлад між буттям і свідомістю, між учинком і його моральним значенням. Емоції безпосередньо пов'язані з основними мотивами життєдіяльності особистості й можуть тонше, швидко обминаючи логічні

розміркування, підказати, як потрібно оцінювати ту чи іншу подію, людину, вчинок [392, с. 11].

За вченими найкращим засобом у справі виховання є дати проявитися в душі дитини будь-якому позитивному почуттю, і залежно від сили цього вияву в душі тоді залишиться певний слід, пам'ять про пережите, що спрямовує волю. Хай діти відчують, якими вони можуть бути чесними, відкритими, благородними, простими, добрими, діяльними. Хай вони запам'ятають хороші порухи своєї душі і стануть вірити собі. Це дуже важливо [425, с. 148].

Практичний компонент соціальної активності передбачає оволодіння дітьми комунікативними вміннями і навичками, які дозволяють успішно встановлювати контакти з іншими людьми; експресивними вміннями, що забезпечують адекватний висловлюванням міміко-пантомімічний супровід; перцептивно-рефлексивними вміннями, що уможливають пізнавати внутрішній світ партнера по спілкуванню та розуміння самого себе. Цей компонент репрезентує свідомо регульовану поведінку на основі соціально-значущих норм, правил; соціальну активність; успішну адаптацію молодших школярів у соціумі. Його можна охарактеризувати як здатність виявляти ініціативу та творчість, приймати обґрунтовані адекватні рішення в ситуаціях міжособистісної взаємодії. Окрім того, він спонукає вихованців до мобілізації зусиль, спрямованих на самопізнання, самореалізацію ними власних можливостей, до саморозвитку їх як суб'єктів соціально-активної особистості [10].

Когнітивний компонент актуалізує набуття молодшими школярами знань і навичок взаємодії з оточуючими, та дотримання й усвідомлення прийнятих у суспільстві цінностей, моделей і норм поведінки.

У цьому контексті слід наголосити, що у кожному суспільстві створюється своя система норм і цінностей, виконання яких є обов'язковим для його членів. Більшість цих унормованих зразків поведінки люди переймають і використовують у своїй життєдіяльності неусвідомлено, у силу усталених традицій.

На думку Л. Канішевської, яка зазначає, що завдяки когнітивному компоненту індивід засвоює соціальний досвід, що охоплює набуття відомостей про форми суспільного життя та взаємодію людей, про соціальні інститути, соціальні норми та цінності; формування затребуваної сукупності основних соціальних ролей [2]. Завдячуючи когнітивному компоненту визначає ступінь аналітичного розвитку молодшого школяра та творчого підходу до проблем, справ.

Т. Мальковська, розглядає соціальну активність школярів з одного боку як стійку рису учня: життєдіяльну, цілеспрямовану, ініціативну, відповідальну з максимальною вимогливістю до себе, яка проявляється у соціальних знаннях, навичках, вміннях. З іншого боку як заохочення до діяльності. Виходячи з цього, вчена виділяє такі критерії соціальної активності: спрямованість соціальних орієнтацій, кількісні та якісні

показники провідних видів діяльності та мотиви, які спонукають до взаємодії з оточуючими людьми [6].

Н. Щуркова зазначає, що в процесі спільної діяльності, коли школяр взаємодіє з іншими людьми, відбувається оволодіння вихованцем етичним досвідом; набуваються відповідні етичні уміння; формуються стійкі реактивні риси, що складають характер людини, породжується структура особистісних цінностей, у їх системі людина як цінність перебуває ієрархічно на найвищому рівні, формується усвідомлене ставлення школяра до себе як людини, набувається відчуття самоцінності. Окреслює коло поведінкових характеристик людини, що відображають культуру її ставлення до інших: особистість зважає на присутність іншої людини й вибудовує свої дії з урахуванням її інтересів; контролює свій настрій, не пригнічує ініціативи іншого, завжди готова висловити своє доброзичливе ставлення й привітність щодо інших і реалізує цю готовність за потреби [10, с. 25–26].

Соціальну активність можна розглядати як складне інтегральне утворення, що включає в себе компоненти двох рівнів: міжособистісної й операційно-діяльнісної взаємодії. Воно спрямоване на установлення соціальних контактів дитини, побудову стійких взаємин у соціумі.

Таким чином, соціальна активність передбачає готовність молодшого школяра до взаємодії у соціумі. У структурі соціальної активності ми визначаємо: емоційно-ціннісний, когнітивний, практичний компоненти, які репрезентуються у соціальній поведінці, соціальній позиції вихованців.

Список використаної літератури

- 1. Большой** энциклопедический словарь / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – М. : СПб, 1997 – 1330 с. **2. Канішевська Л. В.** Теоретико-методичні основи виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності[Текст]: дис. на здобуття наукового ступеня док. пед. наук : 13.00.07 / Любов Вікторівна Канішевська; Інститут проблем виховання НАПН України. – К., 2011.– 489 с. **3. Киричук О. В.,** Коберник О. М. Психолого-педагогічна діагностика розвитку учнів та колективу школи: нав.-метод. посібник для вчителів, студентів пед. навч. закладів / О.В.киричук, О.М. Коберник. – К.: ІЗМН, 1998. – 106 с. **4. Кузьминков И. И.,** Никонова Л. М. Духовные потребности как источник социальной активности личности / И. И. Кузьминков, Л. М. Никонова // Социальная активность и свобода личности: межвуз. сб. науч. тр. (под. обр. ред. К. М. Никонова). – Волгоград: ВПИ им. А. С. Сирафимовича, 1981. – С. 63–67. **5. Куненко Л. О.** «Ефект Моцарта» або звуковий вітамін С» / Л.О.Куненко//Дефектологія. – 2002. – №1. – С. 9–12 с. **6. Мальковская Т. Н.** Воспитание социальной активности старших школьников: учебн.пособие / Т. Н. Мальковская. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1973. – 172 с. **7. Семиченко В. А.**

Психологія емоцій / Семиченко В. А. – К. : «Магістр – S», 1998. – 68 с.
8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / Сухомлинський В. О. – К. : «Рад. Школа», 1977. – Т. 3 : Народження громадянина. – 1977. – 670 с.
9. Канішевська Л. В. Теоретико- методичні основи виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності [Текст]: дис. на здобуття наукового ступеня док. пед. наук : 13.00.07 ; Інститут проблем виховання НАПН України. – К., 2011. – 489 с.
10. Тернопільська В. І. Система виховання соціально-комунікативної культури учнів загальноосвітньої школи у позаурочній діяльності: дис. на здобуття наукового ступеня док. пед. наук : 13.00.07/; Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ, 2009.– 573 с.
11. Философский словарь. – М. : Проспект, 2008. – 496 с.
12. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 576 с.
13. Щуркова Н. Е. Этика школьной жизни / Щуркова Н. Е. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 192 с.

Литвиненко О. Г. Структура соціальної активності молодшого школяра

У статті розглянута структура соціальної активності молодшого школяра у сучасній довідковій літературі.

Визначено змістові компоненти соціальної активності молодших школярів. Розглянуто етимологію тлумачення понять «активність» та «соціальний», що відображають характер функціонування індивідів та соціальних груп у суспільстві. Узагальнено погляди вчених на змістові складові соціальної активності особистості.

Доведено, що однією з найголовніших умов розвитку активності виступає взаємодія індивіда з соціумом, що проявляється у різноманітних видах діяльності, задоволенні соціальних потреб.

Визначено, у структурі соціальної активності: емоційно-ціннісний, когнітивний, практичний компоненти, які репрезентуються у соціальній поведінці, соціальній позиції вихованців.

Ключові слова: соціальна активність, активність, особистість, виховання соціально активного школяра.

Литвиненко О. Г. Структура социальной активности младшего школьника

В статье рассмотрена структура социальной активности младшего школьника в современной справочной литературе. Определены содержательные компоненты социальной активности младших школьников. Рассмотрено этимологию толкования понятий «активность» и «социальный», отражающие характер функционирования индивидов и социальных групп в обществе. Обобщены взгляды ученых на содержащие составляющие социальной активности личности.

Доказано, що одним из главных условий развития активности выступает взаимодействие индивида с социумом, что проявляется в различных видах деятельности, удовлетворении социальных потребностей.

Определено, в структуре социальной активности: эмоционально-ценностный, когнитивный, практический компоненты, которые представляются в социальном поведении, социальной позиции воспитанников.

Ключевые слова: социальная активность, активность, личность, воспитание социально активного школьника.

Litvinenko O. Structure Younger Student Social Activities

In the article the structure of social activity of primary school children in modern reference books.

The content component of social activity of younger schoolchildren. We consider the etymology of the interpretation of the concepts of "activity" and "social", reflecting the functioning of individuals and social groups in society. Summarized the views of scientists on the corpus of social activity of the individual.

Proved that one of the main conditions of activity of individual acts the interaction with society, manifested in various activities, meet social needs.

Determined the structure of social activity, emotional value, cognitive, practical components, which are represented in the social behavior and social position of pupils.

Key words: social activity, activity, person, socially active student education.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Желанова В. В.

УДК 37.035.6:37.013.73

О. В. Матліна, В. Є. Чурілова

**ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ МОЛОДІЖНИХ
ІНІЦІАТИВ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ
СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВІДОКРЕМЛЕНОМУ
ПІДРОЗДІЛІ «ЛИСИЧАНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

Розвиток і підтримка студентського самоврядування в умовах різких викликів сучасного українського суспільства зумовлюють пошук нових шляхів реалізації завдань громадянського, національно-